

Inleiding :

Reizen naar China biedt niet alleen een kennismaking met een boeiende cultuur, die sinds duizenden jaren doorgegeven werd langs keizerlijke dynastieën, maar is ook een ontdekkingstocht door een land in razendsnelle evolutie. Hoewel het toch al iets meer dan 20 jaar geleden is dat het Grote Middenrijk zijn poorten geopend heeft voor het toerisme, is er op het platteland sinds de tijd van Marco Polo niet zoveel veranderd. De keizerlijke dynastieën zijn verdwenen, maar eeuwenoude tradities en gebruiken zijn gebleven. In de steden reist men door een land in volle verandering en ziet men duidelijk dat in China een enorme economische groei aan de gang is, die ook zijn invloed heeft op het straatbeeld in het algemeen.

Het land heeft de meeste inwoners ter wereld, een 5000 jaar oude cultuur, een taal die door een vijfde deel van de wereldbevolking wordt gesproken, en een diepgevoeld verlangen om mee te tellen met de moderne grootmachten.

China (中国):

Als het over China gaat, kan men alleen in superlatieven spreken. De volksrepubliek China telt op een oppervlakte van 9 600 000 km² een bevolking van 1,3 miljard.

China betekent "Rijk van het Midden".

Meer dan 2/3 van het land bestaat uit bergen, hoogvlakten, woestijnen en halfwoestijnen. Zo'n 90 % van de bevolking leeft in de kustgebieden en in de valleien en delta's van grote rivieren.

China is op te delen in 7 klimaatzones. Het noorden met vochtige zomers en bitter koude winters, en een tropische en subtropisch zuiden. Het land is verder verdeeld in 22 provincies.

Wat bovenal opvalt aan Chinezen is, dat het er zoveel zijn. Massaal zijn ze aanwezig in de straten van de steden en in het openbaar vervoer.

De belangrijkste taal van China is het Mandarijns, het woord komt van het portugese mandar (besturen). Het werd gebruikt in verband met de keizerlijke ambtenaren, die dit als officiële taal spraken. Mandarijnq is nu de moedertaal van zo'n ¾ van de Chinese bevolking, voor het merendeel in het midden en het noorden. De tweede taal is het Kantonees, gesproken in de provincie Guangdong, Honkong en Macau.

Een dikke 12 uur vliegen vanuit Frankfurt en zo'n 7800 km verder, belanden we om half negen in de morgen op de luchthaven van Peking of Beijing.

Dag 1 : Brussel - Frankfurt – Beijing (北京)

Rond de middag bijeenkomst in de luchthaven van Brussel Nationaal voor vertrek per regelmatige lijnvlucht van LUFTHANSA naar Frankfurt. Aansluitend vertrek per lijnvlucht van LUFTHANSA rechtstreeks en non-stop naar Beijing. Maaltijden aan boord zijn inbegrepen.

Dag 2 : Beijing (北京)

's Morgens aankomst op de internationale luchthaven van Beijing en overbrenging naar het luxueuze TIANLUN DYNASTY hotel.

We worden eerst overgebracht naar ons hotel. Even later nemen we dan al de lunch in een lokaal restaurant.

Na de lunch bezoeken we het Zomerpaleis. **Het Zomerpaleis (颐和园)**(Yihe Yuan, Tuin van de Harmonische eenheid) is volledig ommuurd met tuinen, paviljoenen en tempeltjes.

In 1153 gaf de Jin-keizer Digunai het bevel de 'Tuin van het Gouden Water' aan te leggen. Hier moest zijn zomerpaleis komen. Dit was het begin geweest van wat uitgroeide tot het grootste en beroemste tuinencomplex van geheel China. In de Yuan-tijd (1271-1368) werd het bijhorende meer door de architect Guo Shoujing vergroot. Het meer draagt nu de naam Kunming Hu. Hier ontstond in de Ming tijd (1368-1644) het geheel wat toen 'Tuin van de Wonderbaarlijke Heuvels' heette, een paleis met bijhorende paviljoens. De Qing-keizers (1644-1911) lieten in dit heuvelslandschap de keizerlijke villa's van hun voorgangers voorbereiden en er tevens 28 tuinen aanleggen.

De tuin was bijzonder geliefd bij het hof en de keizers besloten er de zomer door te brengen en zo het vochtige en hete Beijing te ontvluchten. Vandaar de naam zomerpaleis.

Om de traditioneel ingestelde Qing-keizer te vernederen, vernielden de Engelse en Franse troepen in 1860 niet alleen het zomerpaleis zelf, maar tevens alle lustoorden in de westelijke bergen. De houten gebouwen staken ze in brand en de kostbaarste kunstschaten namen ze mee. Alleen het bronzen Paviljoen van de Waardevolle Wolken, het Marmeren Schip en de Tempel 'Zee van Wijsheid' ontkwamen aan deze golf van vernieling.

In 1888 liet de keizerin-weduwe Cixi (de concubine van de keizer Yizhu) het geheel weer opbouwen. In 1895 was de wederopbouw voltooid en het nieuwe park kreeg de naam Yihe Yuan (Tuin van de Harmonische Eenheid)

Na de dood van de keizerin-weduwe werd het Zomerpaleis gesloten en pas in 1924 werd het complex voor iedereen opengesteld. Vanaf 1949 is men het Zomerpaleis gaan restaureren en nu is het een van de geliefde uitstapjes voor zowel Chinese als buitenlandse toeristen.

Het geheel is gelegen rond het Kunmingmeer en heeft een oppervlakte van 290ha. De verschillende hallen en paleizen die in totaal 3000 vertrekken tellen, hadden alle nauwkeurig gedefinieerde functies. Zo diende het complex bij de hoofdingang, de Oostelijke Poort, voor het behartigen van staatszaken. Het belangrijkste gebouw is de 'Zaal van de Welwillendheid en het Lange Leven (Ren Shuo Dian)'. In de binnenplaats staan bronzen draken, feniksen en het fabeldier Suanni met zijn geschubde huid en drakekop als bewakers van de zielen.

Op weg naar het meer ligt achter de "Ren Shuo Dian" (Zaal van de Welwillendheid en het Lange Leven) het keizerlijke wooncomplex.

Ten westen van dit wooncomplex ligt het zogenaamde vermaakskwartier. Het is het indrukwekkendste gedeelte van het Zomerpaleis. Men bereikt dit gebied via de wereldberoemde, 728 meter lange wandelgalerij 'Chang Lang' (Lange Gang) die langs de noordelijke oever van het Kunmingmeer loopt. De dakbalken van deze galerij en de koepels van de vier achthoekige paviljoens zijn geschilderd met 8000 historische en mythologische afbeeldingen en met landschappen. De wandelgalerij begint bij 'Yao Yue Men' (Poort die de Maan uitnodigt) aan de oostzijde en eindigt bij het 'Paviljoen van de steeninscripties' (Shi Wen Ting) en het beroemde 'Marmeren Schip' (Shi Fang).

In feite bestaat alleen de sokkel, die de vorm van een golf heeft uit marmer, de daarop geplaatste zuilen zijn van hout, maar geschilderd als imitatiemarmer. Dit raderschip werd als het ware het symbool van de extravagantie en de intriges van de keizerin-weduwe Cixi, die de staatsfondsen voor modernisering van de marine, bestede aan restauratie van dit persoonlijk park.

Vanaf hier steken we met een pontje het meer over naar het eiland 'Nanhu Dao'.

Ten zuiden van de keizerlijke wooncomplexen verbindt de 'Brug met de Zeventien Bogen' (Shiqi Kong Qiao) het eiland met de oever. De brug is geflankeerd met 500 leeuwen en fabeldieren op de balustrade, ze zijn allemaal verschillend.

Bovenop de 'Wanshou Shan' (Heuvel van het Lange Leven) staat de 'Tempel Zhi Hui Hai' (Zee van Wijsheid-Tempel), rechthoekig en bekleed met groene en gele geglazuurde tegels en steekt vreemd af tegen de andere bouwwerken.

Zo'n 47000 Chinezen bezochten samen met ons op deze dag het Zomerpaleis. Je kon je er moeilijk eenzaam voelen.

Tegen de avond genieten we even van de drukte op het '**Tiananmenplein**' (Tian'anmen Guangchang), aangelegd in 1959. Het hart van het hedendaagse China, met zijn overheidsgebouwen. Alhoewel wij eerder de bezienswaardigheid vormden. De week na 1 oktober staat bijna bij elke Chinees ingekruist als verlof, en dat is ook hier op 3 oktober nog duidelijk te merken.

Op het plein zijn opvallend veel kleine kinderen. Ondanks dat in China nog steeds de één kind-politiek van kracht is, lijken alle Chinezen wel in het bezit van een klein kind.

Het plein is rijkelijk versierd met grote kleurrijke bloemperken. Elk bloemperk heeft een eigen thema, zoals Chinese landschappen en de Olympische spelen. Op het plein de gebruikelijk hoeveelheid soldaten die twee aan twee patrouilleren over het plein of staan opgesteld bij een beeld of strategisch punt. Op gezette tijden worden de soldaten, pelotonsgewijs afgemarcheerd en komt er een nieuw peloton soldaten aangemarcheerd.

Om de dag te besluiten, proeven we de wereldberoemde **gelakte pekingeend** in één van de beste restaurants (Qianmen Quanjude Roast Duck Restaurant), gelegen in het hartje van de stad en tevens zeer geliefd bij de plaatselijke bevolking. Maar ook vader George Bush, Helmut Kohl, Arafat en Fidel Castro waren ons al voorgeweest. Meer dan 140 jaar wordt de Peking eend hier geserveerd en ook de onze werden afgeleverd met certificaat.

De keuken van Peking volgt de robuuste en rustieke traditie van het noorden, maar kent een lange historie van invloeden naast de eigen specialiteiten, waarvan peking eend het beroemste is. Tussen het vel en het vlees wordt lucht gepompt en daarna kokend water. Het vel wordt bedekt met een soort moutlaagje, waarna de eend wordt opgehangen en geroosterd in een oven, gestookt met vruchtboenhout. Peeking eend wordt gegeten met sjalotjes en een kleine pannenkoek met bonensaus. Maar voor de liefhebbers waren er ook geroosterde schorpioenen.

Terugkeer voor overnachting naar het Tianlun Dynasty Hotel.

Dag 3 : Beijing (北京)

Na een vroeg ontbijt (6u30) bezoeken we rond 8uur de '**Verboden Stad**' (被禁止的城市).

Eerst moeten we nog het '**Tiananmenplein**' (天安门广场) over. Ook voor Mao had dit plein een bijzondere betekenis : in 1966 bij het begin van de Culturele Revolutie kwamen hier één miljoen mensen samen. En misschien zijn er vandaag zoveel om hem te begroeten. Gedisciplineerd staan ze in de rij, en wachten hun beurt af om hem te begroeten.

In 1989 werd op ditzelfde plein de studentenopstand voor meer democratie bloedig neergeslagen. Het is een heel bijzondere ervaring om samen met duizenden Chinezen op dit plein met zo'n bewogen geschiedenis een wandelingetje te maken.

Beijing of Peking met een inwonerstal van nu al 14.7 miljoen, is een van de 3 grootstedelijke gebieden in China (andere zijn Sjanghai en Tianjin) die niet onder een provincie vallen. Beijing is tevens de hoofdstad. Er is de unieke erfenis aan historische monumenten en een infrastructuur die beter is dan die in veel andere Chinese steden.

Wie denkt aan Peking, krijgt vaak het reusachtige portret van Mao voor ogen. Vanhieruit bereikt we de '**Verboden Stad**'. Dit is de toegang tot de "Keizerlijke stad" (maar nog niet tot de echte verboden stad) en alleen de keizer mocht de middelste van de vijf poorten gebruiken.

Het centrum van Peking wordt immers gedomineerd door de gele daken en vermiljoen rode muren van dit Keizerlijk Paleis.

Bekend bij eenieder die de film 'The Last Emperor' wel eens gezien heeft.

Vanouds gold de keizer van China als het morele en politieke middelpunt van de wereld. Alleen bezat hij het hemelse mandaat en was verantwoordelijk dat er vrede, welvaart en moraal op aarde bestond. Als '**Rijk van het Midden**' beschouwde China zich als het centrum van dat wat 'onder de hemel' ligt, dus van de gehele wereldbeschaving. In het centrum van het midden bevond zich deze Purperen Verboden Stad (Zi Jing Cheng) omgeven door een gracht en een rode paleismuur. De kleur purper is het symbool van de poolster. De Verboden Stad gold als de aardse afspiegeling van de macrokosmos : alle bouwwerken zijn georiënteerd op een noord-zuid as, die in het noorden met de trommel- en klokkentoren eindigt. Van hieruit werden de bewoners van Beijing elke morgen gewekt, terwijl zij 's avonds met het slaan van de trommel naar bed werden gestuurd.

De belangrijkste gebouwen van het paleis zijn georiënteerd naar het zuiden, de richting van de overwinning brengende zon, en hebben symbolische namen zoals Harmonie, Vrede, Rust en Stilte.

Toen de keizer Yongle in 1421 na een bouwperiode van 17 jaar zijn residentie betrok, was Versailles nog een klein schietterrein en het Kremlin een omheind stuk grond.

Dit gigantisch complex met een oppervlakte van 720 000 m², met meer dan 9 900 verschillende vertrekken kreeg al snel de naam Verboden Stad, omdat geen gewone sterveling de 'Poort van de Meridiaan' (Wumen) in het zuiden of de 'Poort van de Goddelijke Moed' (Shen Wu Men) in het noorden mocht paseren.

In noordzuidrichting kan men de Verboden Stad in twee delen verdelen : 'Buitenhof' (Wai Chao) (buitenhof) en 'Binnenverblijven' (Neiting).

De Chinese architectuur kent grote betekenis toe aan het dak, dat uit een reeks van op elkaar geplaatste walmdaken met omgebogen hoeken bestaat. De dakpannen zijn afwisselend concaaf en convex. De kleur van de dakpannen van de gewone gebouwen is grijs, van de officiële gebouwen en de tempels blauw, geel en rood. De daken van de Verboden Stad zijn allemaal keizerlijk geel gelakt.

In het eerste hof voor de 'Poort van de Opperste Harmonie', is de bocht in de Goudwaterrievier afgewerkt met een balustrade van fijn beeldhouwwerk van wit marmer. De 'Poort van de Opperste Harmonie' is 58 m breed en heeft een oppervlakte van 1800 m². Binnen in de poort namen de Mink-keizers verzoekschriften in ontvangst en maakten zij hun beslissingen bekend, die zij namen op grond van verslagen van ministers en ambtenaren. Men bereikt de hal via drie trappen. Ten aanzien van het gebruik van de trappen bestonden strenge regels : alleen de keizer had het recht om de middenste opgang te gebruiken, over de draken, een symbool van de keizerlijke macht. De draken zijn afgebeeld terwijl ze tussen de wolken vliegen en zijn gebouwen uit één enkel stuk graniet (van 16.57 m lengte, 3.07m breedte, 1.7m dikte en een gewicht van circa 250 ton). Aan beide kanten van de opgang zijn trap treden voor de dragers van de draagstoel.

De drakentron in het midden van de 'Zaal van de Opperste Harmonie' (Taihe Dian) is rijk versierd met houtsnijwerk en is verguld. 7 treden lijden ernaar toe. Aan beide zijden van de korte trap staan kostbare, met cloisonné versierde wierookvaten. Achter de tron een uit hout gesneden en verguld kamerscherm. De tron zelf is door zes vergulde zuilen omgeven, waarin motieven van gevlugelde draken zijn uitgesneden.

Op verschillende plaatsen staan bronzen vaten, die met water waren gevuld, om als bluswater te dienen in geval van brand. Voor alle paviljoenen van de Verboden Stad werden leeuwen van brons of van marmer geplaatst. De leeuw was het symbool van kracht en diende ter bewaking van het betreffende gebouw. Meestal is er sprake van een paartje leeuwen. De leeuw met één poot op een bal, symboliseert daarmee de wereldheerschappij.

Een van de omgebogen hoeken die het dak van het 'Paleis van de Hemelse Zuiverheid' verfraaien, bezit elf beeldjes van gelakte klei, die op een rijtje achter elkaar staan. Ze vormen de versiering van de nok. De voorste figuur stelt een ruiter te paard voor. De andere beeldjes zijn vormgegeven fabelfiguren. Volgens een oude overlevering zouden dergelijke figuren het huis en zijn bewoners kunnen behouden voor de boze geesten die 's nachts rondsluipen en proberen de woning heimelijk binnen te dringen.

Bijna vijf eeuwen lang was dit het 'Keizerlijke Paleis', de plaats vanwaar de 'Zoon des Hemels' zijn absolute macht uitoefende. Slechts zelden verliet de keizer zijn paleis en niemand mocht zonder zijn toestemming de Verboden Stad betreden. We wandelen verder over de imposante pleinen en bezichtigen zowel de grootse zalen voor de officiële plechtigheden en banketten, als het meer intieme gedeelte, met de kamers voor de talrijke concubines en de keizerlijke tuin.

Wie de verboden stad bezoekt moet goed zijn best doen, om het lawaai van de mensenmassa's te verdringen, en om zich een grootse oude hofceremonie voor te stellen. De rode muren en gele draken waren dan gehuld in een waas van wierookdamp. Tientallen hoffunctionarissen, in zijde gekleed, maakten een Chinese voetval – een knieval waarbij het voorhoofd de grond raakte – terwijl de kijzer op zijn draagstoel naar zijn troon werd gedragen. Op de achtergrond stonden de 10 000 eunuchen en 9000 hofdames waarop het paleis kon bogen op het hoogtepunt van zijn macht. Vijf eeuwen lang bleven dergelijke ceremonieën plaatsvinden, tijdens de heerschappij van 24 keizers. Intussen was de wereld veranderd en uiteindelijk zou het communisme heersen in het keizerlijk hof. Antiekhandelaars en toeristen, Chinezen en buitenlanders : iedereen mag blij zijn dat de regering dit eerbiedwaardige oord van mysterie en intriges heeft opengesteld.

De hoofdroute van zuid naar noord door de verboden stad toont maar een deel van dit magnifieke paleiscomplex. Nauwelijks minder indrukwekkend zijn de zalen en tuinen die bestemd waren voor de dagelijkse staatszaken en voor het alledaagse leven van de keizerlijke familie. Aan de oostzijde vindt u verscheidene bibliotheken en musea waaronder het museum voor kunstwerken van de Dynastieën en tal van andere paleizen, paviljoens en tuinen. Aan de westkant bevinden zich nog een afdeling van het 'Museum voor Kunstwerken van de Dynastieën', de 'Zaal van de Cultivatie van de Geest', het 'Paleis van Vrede en Rust' en de 'Zaal van Heroïsche Schittering'.

De verboden stad, was 500 jaar lang (tot het einde van het keizerrijk in 1911) de bron van alle macht in China, de troon van de Zoon des Hemels en de residentie van alle keizers van Ming- en Qing dynastie. De gebouwen in de Verboden stad zijn vele malen herbouwd en gerestaureerd maar kennen nog het ontwerp en het indrukwekkende karakter van de oorspronkelijke exemplaren. Aan de bouw werd door 200 000 arbeiders gewerkt.

Het is het eenvoudigst om de Verboden stad te verkennen door de centrale as te volgen van zuid naar noord, over de 'Gouden Waterstroom', door de 'Poort van de Opperste Harmonie', 'Over de Zee van Tegels' naar de 'Zaal van de Opperste Harmonie', de 'Zaal van de Volmaakte Harmonie' en de 'Zaal van de Duurzame Harmonie'. Steek het 'Drakenplaveisel' over naar de privé domeinen van de keizerlijke familie, door de 'Poort van de Hemelse Reinheid', naar het 'Paleis van de Hemelse Reinheid', de 'Zaal van de Eenheid' en het 'Paleis van de Aardse rust'. Ga via de 'Keizerlijke Tuinen' naar de 'Hal van de Keizerlijke Vrede' en de 'Poort van Gehoorzaamheid en Reinheid' en verlaat de Stad door de 'Poort van Goddelijke Moed'. En we hadden geluk want de dag voordien, waren er 90 000 bezoekers !

Een driepoot met een wierookbrander van brons staat in het centrum van de keizerlijke tuin. De tuin aangelegd tijdens de Ming-dynastie is tot op heden onveranderd gebleven en heeft een oppervlakte van 7200 m².

Middagmalen doen we in een lokaal restaurant.

Na de middag staat er al weer wat cultuur op het menu met de ‘**Lamatempel**’ (喇嘛寺廟) (Yong He Gong) een 17de-eeuws prinselijk paleis, dat later werd omgevormd tot een Tibetaans boeddhistisch klooster.

Het Lamaklooster wordt ook ‘Paleis van Harmonie en Vrede’ genoemd gelegen ten noorden van de wijk Dongcheng.

In 1651 werd de vijfde Dalai Lama uitgenodigd en door de Chinese keizer als een broer ontvangen. Vanaf de 2de helft van de 17de eeuw maakte de hoofdstad van de Mantsjoe-keizers naam als centrum voor het drukken van Tibetaanse en Mongoolse boeddhistische boeken en in de 18de eeuw werden op bevel van de keizer veel Tibetaanse-boeddhistische teksten in Mongools en Mantsjoerijns vertaald. Het is daarom niet verwonderlijk dat de Yong He Gong (zoals deze tempel heet) in de volgende jaren uitgroeide tot het centrum van het Tibetaans boeddhisme in de hoofdstad.

Via de zuidelijke ingang komt men in een rechthoekige tuin en van hieruit in een groot binnenhof, met links en rechts een Trommeltoren en een Klokkentoren. Op de vijf hierachter gelegen binnenplaatsen staan van zuid naar noord achter elkaar de volgende gebouwen : de ‘Hal van de Hemelkoningen’ (Tianwang Dian), de ‘Hoofdhof’ (Yong He Gong Dian), de ‘Hal van de Eeuwige Bescherming’ (Yong You Dian), de ‘Hal van het Boeddhistische Rad’ (Fa Lun Dian) en het drie verdiepingen hoge ‘Paviljoen van het Tienduizendvoudige Geluk’ (Wan Fu Ge). De ‘Fa Lun Dian’ (Hal van het boeddhistische Rad) is het meest indrukwekkende gebouw, terwijl de ‘Wan Fu Ge’ (Gebouw van de Grote Boeddha) het grootste gebouw van het complex is. Een 26 m hoog beeld van de Maitreya Boeddha, gesneden uit een enkel stuk sandelhout. Het is het grootste van de vele boeddhabeelden in het complex. Volgens een plaquette bij de ingang wordt dit beeld vermeld in het Guinness book of worldrecords.

De kunstvoorwerpen die wij hier kunnen bewonderen, worden beschouwd als de beste voorbeelden van Tibetaanse kunst buiten Tibet zelf.

Vele chinezen mogen dan al boedhist zijn, een leven als monnik zit er voor mij niet in, zelfs al mocht ik het geld houden dat hieroveral rond slingert als gift.

Voor de Chinezen zijn draken vriendelijk wezens met een beschermende taak. Ze zijn verbonden met het oosten – waar de zon opkomt en de regens vandaan komen.

Fietsen vormen nog steeds het belangrijkste transport middel, maar de fietsers hebben een eigen baan, gescheiden van het gemotoriseerde verkeer.

Chinzen rijden met wat ze willen, waar ze willen, wanneer ze dat willen en hoe ze dat willen. Maar allemaal traag. Fietsers, met of zonder paraplu, riksja’s, zwaar of licht geladen, torenhoog of met dakspanten van wel 10 m lang, wagens, bussen, vrachtwagens, ze rijden allemaal in de meest rechte lijn waar ze naartoe moeten.

Complete chaos voor buitenstaanders maar elk voor zich brengen ze structuur in die chaos. Er is geen hoffelijkheid maar ook geen agressie. Er is enkel de zachte dwang waarmee elke chauffeur op elk moment z’n plaats in het verkeer opeist en ... hij wordt gerespecteerd. De vrachtwagen respecteert de bus die rechts inhaalt en wat verder rustig een slalombeweging inzet. De bus laat de fietser voor die de trage riksja in zijn kielzog meesleurt terwijl uit tegenovergestelde richting een personenwagen, over de witte lijn op het verkeerde baanvak, duidelijk maakt dat hij voor de bus linksaf wil inslaan. De kroon op het werk zet de buschauffeur zelf wanneer hij in volle stadsverkeer in een bocht van 180° rechtsomkeer maakt en daar nog feilloos in slaagt ook, zonder ongeval, zonder agressie uit te lokken, zonder blijk van enige nervositeit.

Verkeerslichten fungeren hier als lichtbakens en bestaan in twee kleuren, rood en groen. Verder mag je ze gewoon negeren. Met een felle fluitstoot wijzen politieagenten overstekende voetgangers en dwarsende fietsers erop dat het licht op rood staat en dat ze best voorzichtig kunnen zijn. Verder laten zij gebeuren wat gebeurt en zien dat het gebeurt en dat het goed is wat er gebeurt. In Europa zijn verkeersstekens imperatief, in Italië decoratief en in China zijn ze suggestief.

Een richtingsaanwijzer dient om duidelijk te maken dat je wil afslaan. Je kan het links of rechts ontsteken en dan kan je er alle kanten mee uit, zelfs achteruit. Fietsers hebben licht noch signalisatie. Ze rijden met genoeg tesamen om opgemerkt te worden.

Meestal hangt er dan nog een grote gasfles aan het achterwiel, of aan elke kant één of een paar dozen, liefst grote, pakken groenten, kratten water, je kan het gekste niet bedenken. Met drie chinezen op één bromfiets rij je behoorlijk comfortabel. Met zes op een tractor, buiten de voerder en de lading, dan kan er nog altijd eentje bij.

We gaan op zoek naar ‘de man in de straat’ en maken een tocht per riksja naar de ‘**Hutongs**’, de traditionele steegjes die ooit zo typerend waren voor deze stad.

Mongoolse paardenvolken die Peking tot hun hoofdstad maakten, sloegen putten ten behoeven van paardendrinkbakken – hut of hot in het Mongools. De oorspronkelijke bevolking van Peking noemde ze ‘Hutongs’. Om hun privacy terug te krijgen, hoefden de Pekinezen alleen maar de open ruimten tussen de huizen af te sluiten met een muur. Nog makkelijker was het, zo’n muur door te trekken naar de muur van de burens. Op die manier ontstond een wirwar van steegjes die net breed genoeg waren om paard en ruiter door te laten. Niemand weet precies hoeveel hutongs er nog zijn, maar ooit moeten ze een totale lengte hebben gehad van meer dan 6000 km.

We bezoeken er eerst een ‘senioren centrum’. De oude man verteld er zijn verhaal, van toen hij nog hoogleraar was, maar nu met zijn 85 jaren en zeker de laatste jaren toch moeilijker te been is. Men zijn pensioentje van 1200 yuan per maand, of zo’n 120 euro, wat behoorlijk veel is, wordt hij opgevangen binnen de wijk waar hij vroeger woonde.

We stoppen even voor een bezoek aan de oude **Trommeltoren** (鼓塔). Aan het noordelijke einde van de 13 km lange noord-zuid-as van de stad is een Trommeltoren uit 1420 gebouwd.

In de toren bevond zich niet alleen de nachttrommel, maar ook de ‘clepsydra’ (waterklok; in het Chinees tonghu dilou) aan de hand waarvan de standaardtijd voor het gehele Chinese rijk werd bepaald.

Vroeger waren er 24 trommels, slechts eentje heeft de tand des tijds overleefd. Er werd 13 keer opgeslagen elke avond om 7 uur, om het sluiten van de stadspoorten en de start van de nacht aan te kondigen. Verder werd er nog maals opgeslagen om de 2 uur, en de laatste keer om 5uur in de morgen. Om dat uur moesten de officials aanwezig zijn op de morgen audientie in knielende positie voor de keizer in de Verboden Stad. De dag begon echter officieel om 7 uur wanneer de klokken van de klokkentoren werden geluid, wat 20 km ver te horen was.

In het **'pijpenmakerstraatje'** krijgen we even de kans om wat soeveniers te bekijken. Alhoewel het eerder de Chinezen zelf zijn die hier hun inkopen komen doen. De aanwezigheid van de vele stalletjes op straat zorgen voor een gezellige, drukke sfeer. Jammer is alleen dat je als westerling nooit eens iets kan kopen zonder te moeten afdingen. Niet voor niets zijn de goederen niet geprijsd.

We bezoeken er ook een **'traditionele woning'**. Traditioneel is binnen in de 4 seizoenen terug te vinden. Op de binnen plaats gewoonlijk een paar bomen en veel bloemen. Drie of vier huizen met één verdieping kijken uit op de binnenplaats. Dit type woning is echter zeldzaam geworden, aangezien de voortdurend groeiende bevolking ruimte nodig heeft. Steeds meer hutong-binnenplaatsen raken volgebouwd met triplex krotten als onderkomen voor migranten van het platteland. Vroeger speelde hier het leven af van de inwoners van Peking die buiten het Keizerlijke paleis woonden. Op het eerste gezicht lopen deze 'hutongs' parallel aan de grote straten die de stad hoofdzakelijk in noord-zuid en oost-westrichting doorkruisen. Niets is minder waar; de steegjes vol winkeltjes, langsrazende riksja's en brutale verkopers blijken een waar doolhof. Je komt altijd ergens anders uit dan je denkt.

Na het avondmaal in het "Jianguo Hotel", sluiten we er ook onze dag af met het bijwonen van een opvoering van de **'Beijing Opera'** (京剧) in het "Liyuan Theatre". Deze theatervorm kent een 900-jarige geschiedenis en vloeide voort uit een mengeling van komische tradities, ballades en acrobatie.

De Chinese toneelkunst, waaronder dat wat bekend staat als de Chinese opera, dateert van de Yuandynasty (1279-1386). De Peking-opera (een van de 300 verschillende traditionele vormen) kwam pas tot bloei in de Qing-dynastie, vanaf de 18de eeuw. De kenmerken zijn overdreven en gestileerde handelingen (voornamelijk van mannen) en hoge zang, begeleid door een snijdend strijk- en percussie-ensemble. Het is niet naar ieders smaak, maar toch interessant om eens een keer te zien. De thema's zijn meestal romantisch, met personages die proberen een natuurramp, een opstand of iets anders te overwinnen. De hoge zang en de muziekstijl zijn het gevolg van de noodzaak om het rumoerige publiek te overstemmen op markten en in theehuizen. De authentieke Chinese opera is nog steeds een vorm van straattheater, maar ook te zien in een theater.

De kleuren van het gezicht :

- Rood staat voor een loyaal, moedig karakter
- Zwart wordt gebruikt door de acteurs die goede sterke maar ook harde persoonlijkheden spelen
- Blauw symboliseert woestheid, moed en arrogantie
- Groen is een teken van instabiliteit
- Alleen goden dragen goud

Overnachting in het hotel.

Dag 4 : Beijing (北京)

Ontbijt. We rijden zo'n 70km buiten de stad naar **'Mutianyu'**, een stil natuurgebied waar een prachtig gedeelte van **'de Grote Muur'** (中国墙壁) te bezichtigen is.

In een hardnekkige strijd om van China een schoon land te maken, poetsen honderden straatwerkers voortdurend de brede lanen.

De 'Chinese Muur' (Wanli Changcheng) is één van de meest opmerkelijke prestaties van de mensheid en één van de belangrijkste monumenten van de Chinese beschaving.

Dit immens bouwwerk slingert zich als een eindeloze, ranke draak vanaf de Beihaikust ten noordoosten van Peking door 5 provincies en twee autonome gebieden tot in het verre westen in de Gobiwoestijn, over een afstand van ruim 6700km.

De bouw van de muur is begonnen in de 5de eeuw v.Chr. maar de huidige loop is omstreeks 220 v.Chr. in grote lijnen bepaald door Qin-keizer Shi Huandi met de bedoeling om de noordgrens van China te beschermen. 300 000 mensen onder wie talrijke politieke gevangenen wisten deze klus te klaren in 10 jaar tijd. De muur werd ook gebruikt om soldaten, wapens en voorraden te vervoeren.

Vanuit Peking zijn verschillende delen van de Chinese Muur bereikbaar die elk een eigen rol hebben vervuld.

Het gedeelte in Mutianyu is vrij recent gerestaureerd. Het is minder druk dan bij Badaling. Een kabelbaan brengt ons vanaf de voet van de heuvels tot vlak bij de muur, op 1130 m hoogte.

Imposante trappen leiden ons naar de wacht- en uitkijktorens en tegelijk van daaruit kunnen we genieten van de verre panorama's en de groene heuvels. Hij is gemiddeld 7 à 8 meter hoog, 6 meter breed en bestaat uit een soort dijk van aarde, klei en stenen, die aan weerskanten met keien is bekleed. Er bovenop is een borstwering van 1,5 m hoogte.

De muur telt ruim 1000 versterkte poorten en 10 000 torens.

Normaal is het er erg druk maar wij waren reeds om 5u45 uit de veren en waren zelfs de chinese toeristen voor.

Het grootste deel van de groep kiest niet voor de trappen, om terug naar beneden te gaan, maar de veel snellere roetsjbaan (Great Wall Speed Chute Amusement)

Voor het middagmaal schuiven we weer exclusief aan in het 'Beijing Dingqilong Co Ltd. Grand Hotel' aan appart voor ons gereserveerde tafels in aparte kamers.

Na de lunch trekken we naar een ander gekend complex van China: de **'Tempel van de Hemel'** (Tiantan) (天堂寺庙).

De tempel ligt in het zuid-oostelijk gedeelte van Peking. In het Chongwen district 3 km van de Verboden Stad.

We betreden de tempel via de 'Zuidelijke Hemelpoort'.

Het tempelcomplex gelegen in het midden van het ongeveer 2,7 km² grote tempelpark, is een van de meest bezochte parken, zowel door de Pekinezen, als de toeristen. We zijn er dus niet alleen.

Gebouwd in 1420, diende het voor de Ming- en Qing keizers als gebeds- en offerplaats. Elk jaar trok de keizer drie dagen voor het intreden van de midwinterdag in een schitterende processie van de 'Verboden Stad' door 'Qian Men' naar dit complex. Tot

midwinterdag bleef hij vasten in de 'Hal van het Vasten' (Zhai Gong) die in het zuidelijk deel van het complex is gelegen. Bij de eerste zonnestrallen besteeg hij het 'Altaar van de Hemel' (Huan Qiu Tan) waar hij bad voor een rijke oogst en een offer bracht. Hij bad tot de Goden van Zon en Maan, Wolken en Regen, Donder en Bliksem. Ook op de 15de dag van de eerste maand van de maankalender hield de keizer nogmaals een samenspraak met de hemel, nu in de 'Hal van het Oogstoffer' (Qi Nian Dian). Deze twee ceremonies waren de belangrijkste in het jaarlijks programma van de keizer. Bij deze gelegenheden manifesteerde hij zich inderdaad als absolute goddelijk wezen, als 'Zoon van de Hemel', waar zijn aanzien en macht aan werden ontleend.

Binnen een dubbele muur is er de 'Hal van het Oogstoffer', en het 'Altaar van de Hemel' met de 'Hal van het Hemelgewelf'. Zoals de meeste keizerlijke monumenten bezit het grote afmetingen.

Het 'Altaar van de Hemel' bestaat uit 3 marmeren terrassen, die de aarde, de sterfelijke wereld en de hemel symboliseren. Opvallend is het gebruik van het cijfer negen. Zo hebben de trappen in het tempelcomplex steeds negen treden of een veelvoud daarvan. Negen was een geluksgetal en het cijfer van de keizer en de hemel. Op het bovenste terras van het 'Altaar van de Hemel' zijn tegels geplaatst in concentrische cirkels van negen en een veelvoud daarvan. De eerste cirkel heeft negen tegels, de tweede 18 enz., tot 243 tegels in de 27ste buitencirkel. In iedere windrichting leidt een trap van steeds 9 treden naar het bovenste terras. Het midden daarvan wordt de 'Navel van het Heelal' genoemd. Maar het was aanschrijven om daar even op te staan, nog te veel chinezen voor ons, t'zal ni voor vandaag zijn denk ik. Op de balustrades rondom zijn de wolken afgebeeld. Hier bracht de keizer offers.

We bezoeken verder het 'Keizerlijk Hemelgewelf' (Huang Qiong Yu). Een tempelgebouw bedekt met een konisch dak van blauwgeglazuurde dakpannen. De hal wordt omgeven door een 'Echomuur' (Huiyin Bi) Omdat de binnenwand van de muur buitengewoon glad is en de muur een bepaalde kromming heeft, worden de geluidsgolven perfect geleid; zelfs fluisteren zou veel verderop nog goed te horen zijn.

Maar de echo's zijn alleen goed hoorbaar als het heel stil is, dus ... ze zijn vandaag met te veel, met alle chinezen maar ni met den deze.

De keizer kwam hier mediteren en tot de hemel bidden.

De 'Hal van het Oogstoffer' staat in de stijgers, jammer, en kon niet worden bezocht, we nemen de weg naar rechts richting 'Oostelijke Hemelpoort' door de Arcade van de 72 nissen. Het lijkt er wel een vrij podium.

's Avonds genieten we nog van een 'Keizerlijk Banket' in het '**Beihai-park**', waar zelfs de diensters geheel uitgedost zijn in keizerlijke stijl.

In het Baihaipark verpoosden vroeger de heersers van China, zoals de keizerin-weduwe Cixi en Jiang Qing, de vrouw van Mao. Het Jade-eiland met zijn spectaculaire 'Witte Pagode' die uitkijkt over het Noordelijke Meer, zijn in het donker slechts schimmen. Maar wij kwamen er om Chinees te eten.

Overnachting in het hotel.

Dag 5 : Beijing – Xi'an (西安)

Na het ontbijt om 6uur, worden we naar de luchthaven overgebracht voor vertrek naar Xi'an.

Tijdens de Tangdynastie - helft 7de eeuw tot begin 10de eeuw - was Chang'an, zoals Xi'an toen heette, de grootste stad ter wereld en telde zij ruim 1 miljoen inwoners. Van hieruit vertrok de legendarische Zijderoute tot diep in Centraal-Azië en zelfs tot in Europa. Het is de hoofdstad van de provincie Shaanxi Sheng in Centraal-China en is de oude hoofdstad van het land.

Na de lunch brengen we een bezoek aan één van de mooiste musea van China. Omdat Xi'an eeuwenlang hoofdstad is geweest van het grote Chinese keizerrijk hoeft het niet te verwonderen dat de stad een rijke collectie heeft van kunstvoorwerpen die getuige zijn van haar roemrijk verleden.

Het **provinciaal museum** in Xi'an is ondergebracht in een voormalige Confucius tempel. De ingang wordt gevormd door een houten erepoort, waarvan het fries met fraaie geometrische en florale motieven versierd is.

Van bijzonder kunsthistorische belang is de omvangrijke collectie van in totaal meer dan 1000 gedenksteden die sinds 1090 bijeengebracht is en bekendstaat als **het Stèlewoud** (Bei Lin). De oudste inscriptieplaten dateren van de Han-tijd en geven informatie over filosofische en religieuze stromingen in het oude China. Uit de regeringstijd van Li Ang (Wengzong, regeringsperiode 827-840) dateren 114 gedenksteden waarop belangrijke klassieke teksten zijn neergeschreven, zoals het 'Boek van de Verandering', het 'Boek van de Liederen' en het 'Boek van de Geschiedenis'. Naast het bewaren van de teksten dienden deze stenen platen ook voor studie.

Er zijn teksten in zegelschrift, in kanselarijschrift en in normaal schrift; kortom de hele ontwikkeling van het Chinese schrift is hier te volgen, van de ideogrammen tot het abstracte schrift, maar voor ons lijkt het toch allemaal chinees.

Uiteindelijk is het opgehouden met regenen en trekken we verder de oude stad in. We maken een korte wandeling op de zuidelijke muur vanwaar we een fraai uitzicht hebben.

De 14 km lange **stadsmuur** is gebouwd in de 14de eeuw op funderingen uit de Tang-tijd. De onlangs gerestaureerde muur is een indrukwekkend 12 m hoge en even brede getuigenis van het vroegere belang van de stad.

Er zijn vier versterkte poorten : de Noordpoort (Beimen), Zuidpoort (Nanmen), Oostpoort (Dongmen) en Westpoort (Ximen).

In het verleden werd de metropool – met een oppervlakte van 72km² - omgeven door deze enorme muur. Alle staten waren aangelegd volgens een klassiek Chinees grondpatroon: ze liepen haaks op elkaar in recht lijnen van noord naar zuid en van oost naar west.

We trotseren even het drukke verkeer om dan via een korte wandeling te belanden in het '**kalligrafiestraatje**' van Xi'an.

Prachtige penselen, inktstenen en het beroemde zijdepapier zijn er te bewonderen, nog steeds de dagelijkse werkinstrumenten voor de vele Chinese kalligrafen.

's Avonds gaan we met de groep **dimsummen**, de specialiteit van de streek eten (Kantonese keuken). Dit in de bovenste verdieping (aangeduid met 5 sterren) van het restaurant '**De Fa Chang**'. Het diner bestaat uit tal van gangen. De gestoomde hapjes worden geserveerd in mandjes van bamboe met elk zijn eigen smaak, vulling, vorm en bereidingswijze. Met vullingen van vlees, vis, garnalen, groenten of zoetigheden. Voor de laatste gang wordt een pan op de tafel gezet en wordt er onder de pan een vuurtje aangestoken. In de soep worden deegballetjes gegooid. Na een paar minuten pruttelen, kunnen we genieten van de wat zurige soep.

Chinezen zelf eten alles met vier poten (op een tafel na) en alles wat vliegt (behalve vliegers en vliegtuigen)

Om de opgelopen spierpijnen van het vele wandelingen van de afgelopen dagen wat te verlichten krijgen we nog een **Chinese voetmassage** op de daarvoor ingerichte 3de verdieping van het Shaanxi Liging Hotel.

18 maanden opleiding hebben de meisje achter de rug om het te kunnen, voor een volledige massage te mogen uitvoeren is de opleiding 3 jaar. We kozen voor een half harde massage.

Overnachting rond 23u in het luxe HYATT hotel.

Dag 6 : Xi'an (西安)

Vandaag mogen we iets langer uitslapen en vertrekken we om 8uur voor het bezoek aan één van de hoogtepunten van deze reis: het beroemde **Terracottaleger** (赤土陶器军队) van de eerste keizer van China, Qin Shi Huangdi.

In maart 1974 werd het grafleger dat het mausoleum moest bewaken bij toeval ontdekt toen boeren bij het aanleggen van een waterput op een onderaards complex met levensgrote beelden van soldaten en paarden stootte.

Het graf zelf ligt ongeveer 30 km ten oosten van Xi'an, vlak bij de stad Lintong, onder een 47m hoge kunstmatige heuvel.

Kort na zijn troonsbestijging in 247 v.Chr. had de toen nog koning van de staat Qin opdracht gegeven tot het bouwen van zijn grafcomplex. Een 700 000 dwangarbeiders, kunstenaars en architecten moesten een onderaards paleis van onovertroffen rijkdom en pracht voor hem bouwen.

Het geheel geeft een idee van de macht van de vorst die China tot een eenheid maakte. Qin Shi Huangdi was zijn leven lang op zoek naar onsterfelijkheid en zo moest ook dit 'onderaardse rijk' zijn roem verkondigen.

Op ongeveer 1,5km ten oosten van de grafheuvel zijn 3 sectoren van een immens leger van terracotta opgegraven. In de eerste sector vonden de archeologen infanteristen en strijdwagens die in slagorde opgesteld stonden; in de 2de sector ongeveer 20 m verder een cavalerie eenheid, weer aangevuld met infanteristen en strijdwagens; in de 3de sector, ongeveer 20m ten noorden van de eerste, ontdekte men de 'commandopost' met de bevelhebbers van het lemen leger.

Het totale aantal beelden wordt op meer dan 8000 geschat, soldaten en paarden. Daarbij komen dan nog 130 strijdwagens van hout.

Waarschijnlijk staan alleen al 6000 beelden in de eerste sector.

Intussen zijn ongeveer 1000 terracotta beelden overdekt met een moderne halconstructie van 14 260 m² en voor bezichtiging vrijgegeven (230 m lang, 62 m breed en 5 m diep).

De soldaten staan oostwaarts gericht in formatie opgesteld voor een infanteriegevecht. Ze dragen wapens, maar geen helm. De voorhoede aan de oostkant bestaat uit boogschutters, zonder wapenuitrusting om beweeglijker te opereren. Ze zijn gescheiden van het voetvolk door strijdwagens en mobiele infanterie, ook zonder wapenuitrusting.

Achter de in breed front opgestelde voorhoede volgen zes aparte groepen, opgesteld in rijen van vier. Elf colonnes infanteristen vormen de kern van het leger; de flanken worden door boogschutters gedekt. De gepantserde en ongepantserde soldaten hebben een hoogte van 1.75-1.95 m, de paarden zijn ongeveer 1.7 m hoog en 2 m lang. De beelden zijn vervaardigd in een soort serieproductie en samengesteld uit losse onderdelen. Geen twee gezichten zijn hetzelfde.

Toen de terracotta soldaten uit hun graf waren bevrijd, hadden ze rozige wangen en droegen ze kleurige uniformen. Door blootstelling aan de lucht werden de beelden zwart.

In tegenstelling tot de stereotiepe grafbeelden van andere grote heersers, zijn de soldaten gemodelleerd naar levende mensen en zijn ze meer dan levensgroot. Restauratiewerken en opgravingen zijn nog volop aan de gang.

De ander twee kuilen gevuld met terracotta krijgers zijn ook nu al voor het publiek opengesteld.

Zaal 3 schijnt de 'commandopost' van het begraven leger te zijn geweest. 68 terracotta figuren en één koets getrokken door 4 paarden zijn al duidelijk waar te nemen. In de noordelijke zuidelijke zijkamers van de put werden 64 volledig bewapende figuren gevonden die intengesteld ten opzichte van de figuren in kuil 1 en 2 in rijen stonden met hun rug tegen de wand en met hun gezichten naar elkaar, vermoedelijk de wachters.

In een andere zaal staan schitterende bronzen rijtuigen met paarden opgesteld die in december 1980 ongeveer 20 m ten westen van het graf zijn ontdekt. Elk rijtuig is ongeveer 1m hoog en 3 m lang en is dus ongeveer half-levensgroot. De vier paarden die de wagens trekken, zijn versierd met goud en zilver. De wagens lijken, met hun geschilderde decoraties van wolken, draken en feniksen op de wagens waarmee Qin Shi Huangdi op inspectiereis ging. Alle onderdelen zijn tot in details natuurgetrouw weergegeven, op het gezicht van de geknielde koetsier lijkt een glimlach te liggen. Bijde rijtuigen wegen meer dan 1 ton. Ongelukkigrijws krijg je als bezoeker ook te maken met het allesbehalve zwiigende leger van medebezoekers.

Archeololgen geloven dat er nog meer van dergelijke kuilen op ontdekking wachten.

Voor de lunch kopen we nog vlug het boek over Qin's Terra cotta leger, gesigeneerd door een van de ontdekkers.

Lunch.

De gids neemt ons mee naar een '**Medical market**'. Hier kopen de apothekers s' morgens vroeg en s' avonds laat hun ingrediënten om chinese geneesmiddelen te prepareren. Een opleiding als Westerse dokter duurt 5 jaar, voor Chinese dokter moet je 6 jaar studeren. Er bestaan geen huisdokter, je moet steeds langs het ziekenhuis, waar ze steeds te maken hebben met een te kort aan personeel.

Schilpadden, slangen, pitten en zelfs hout worden gebruikt in de traditionele Chinese geneeskunde. Er worden allerlei geheimzinnige medicinale kruiden, poedertjes en thee afreksels van gemaakt. De apotheken hebben er ontzagwekkende afmetingen en het assortiment medicijnen is enorm. Kleine en grote eieren, opgerolde slangen, gedroogde apen, padden, schilpadden, duizendpoten, sprinkhanen, visjes, inktvissen, hertengeweiën ... en dan zijn er nog de duizenden soorten gedroogde en geprepareerde kruiden, bloemen, wortels, bessen, paddestoelen en vruchten. Inderdaad alles kan als geneesmiddel worden gebruikt.

De geschiedenis van de Chinese geneeskunde is waarschijnlijk 5000 jaar oud. Voor een goed begrip van de traditionele Chinese geneeskunde moet men enig inzicht hebben in een aantal basisconcepten. Holisme, ofwel de opvatting dat delen van het menselijk lichaam een integraal, onderling verbonden en onlosmakelijk geheel vormen. Terwijl de westerse geneeskunst geneigd is symptomen rechtstreeks aan te pakken, onderzoekt de Chinese geneeskunst ziekten in de context van het geheel. De filosofie van yin en yang en de theorie van de vijf elementen vormen een stelsel van categorieën die de ingewikkelde relatie tussen delen van het lichaam en de omgeving verklaren. Yin en yang staan voor twee tegengestelden in de natuur, zoals heet en koud of licht en donker. De vijf elementen – Aarde, vuur, water, metaal en hout – zijn categorieën van kenmerken waarin alle verschijnselen kunnen worden ondergebracht. Zoals water het vuur blust, kunnen verschijnselen die met water worden geassocieerd andere (die tot de categorie vuur behoren) temperen.

We nemen opnieuw de bus richting Xi'an centrum.

Het moderne Xi'an heeft brede wegen en grote pleinen. Buiten de stadsmuren, die het centrum omsluiten, worden steeds meer hotels gebouwd om het groeiende aantal toeristen in onder te brengen. Maar binnen de oude stadsmuren, die voor een groot gedeelte getuigen van het strategische belang van Xi'an, is in de smalle straatjes en op de markten nog de sfeer van het oude China te vinden.

Ten noorden van de trommeltoren begint de woonwijk van de Islamitische Hui-minderheid. Te midden van de kronkelende overvolle stegen van Xian's, bevindt zich in het hart van deze zeer levendige moslimwijk de '**Grote Moskee**'.

Al in 732 zou hier een moskee gebouwd zijn. De gebouwen van de huidige 'Grote Moskee' (Qingzhen Si of Hua Jue Si) dateren echter van de vroege Ming-tijd (eind 14de eeuw) en werden in de loop van de tijd meermaals gerestaureerd. Het complex lijkt precies op een Chinees klooster of tempelcomplex. De minaret bijvoorbeeld is geheel in Chinese pagodestijl gebouwd, terwijl de hoofdgebouwen langs een centrale as gegroepeerd zijn.

Maar de Arabische kalligrafieën, de grote gebedshal en natuurlijk de talrijke moslims in de buurt wijzen ons op een opvallende islamitische aanwezigheid in deze Chinese stad.

De moskee is een rustgevende en gastvrije plek waar u kunt bijkomen van de hectische buitenwereld. Een verbijsterend mengsel van bouwstijlen lijkt bijna te logenstraffen dat het hier om een islamitisch heiligdom gaat, maar de islamieten van Xi'an gaan te voet ter moskee. De gebedsruimte, achter de binnentuin, is niet toegankelijk voor niet moslims.

In de directe omgeving wonen veel afstammelingen van de Arabische kooplieden die via de Zijderoute China in de 8ste eeuw binnen kwamen en in Xi'an met Chinese vrouwen trouwden en er zich vestigden. In de '**souks**' hebben we eindelijk wat tijd om wat geld te versmossen.

's Avonds genieten we nog van een uitgebreid buffet en overnachting in ons hotel.

Dag 7 : Xi'an - Kunming

Ontbijt is er al om 6u45 en we gaan er vandaag weeral tegenaan om 7u30. In de voormiddag wonen we nog een demonstratie bij van '**Tai Chi**'. Een sierlijke en meditatieve chinese sport. De chinezen noemen het 'taijiquan' en in het westen zegt men wel eens schaduwboksen.

Het is een serie bewegingen die erop gericht is zowel lichaam als geest te oefenen. In de 17^e eeuw zijn de bewegingen reeds geformaliseerd. Veel Chinezen beginnen hun dag met een tai chi-sessie in het park of op straat, en de aanblik van honderden mensen die zich op een natuurlijk ritme bewegen, komt rustgevend en haast hypnotiserend over.

Taijiquan beoefend men met een rechte ruggengraat, een ontspannen buik en een laag zwaartepunt van het lichaam. De adem moet zijn weg kunnen vinden tot enkele centimeters onder de navel, om samen te vallen met de innerlijke stroming van de qi. Er mag geen spanning zijn, elke spanning gaat tegen de natuur in. Energie moet bewaard worden en alleen op het juiste moment tot ontlading komen, als een pijl van de boog. De uitvoering lijkt wel op een ballet in slowmotion.

De 128 basisbewegingen hebben fraaie benamingen als "de witte kraanvogel spreidt zijn vleugels" of "zwaai met je handen als een wolk". Enkele van de groep probeerden enkele bewegingen mee uit.

Even verder gaan ze nog verder. Ballroom dansen, stel je voor, en zo vroeg in de ochtend ? Dat kan toch alleen maar in China.

We worden verder overgebracht naar de luchthaven voor onze vlucht naar Kunming.

Kunming is de hoofdstad van de aan Laos, Vietnam en Birma grenzende provincie Yunnan (云南). De stad is een vruchtbare vallei op ongeveer 2000m hoogte.

Na de lunch rijden we naar '**Lunan**', 83km ten zuidoosten van Kunming.

In dit autonome gebied van de Yi een etnische minderheid, bezoeken we het '**Stenen Woud**' (石林) (Shi Lin). Op een oppervlakte van 27 000 ha staan smalle, vreemd gevormde rotsen van 5 tot 30m hoog, verspreid. Toen de bodem van een prehistorische oceaan boven water kwam, ontstonden door tektonische bewegingen diepe spleten in het gesteente, waarvan door het regenwater in vele duizende jaren de zachte sedimenten werden weggespoeld. Op deze manier ontstonden dit typisch karstlandschap met grillige formaties, zoals het 'Leeuwenpaviljoen', 'Neushoorn Starend naar de Maan', 'Moeder en Zoon tezamen op Reis' enz...

Een aangelegd pad voert ons door het dichtste deel van het woud. Maar in het doolhof hiervan is het zonder gids moeilijk zich een goed overzicht te vormen.

Vrouwen van de plaatselijke minderheid fungeren er ook als gids.

Hoewel de kleur van de rotsen overal dezelfde is, vormen de scherpe hoeken en omlijnningen sterk contrasterende schaduwen.

Er rest nog alleen de weg terug, rond 20 uur arriveren we uit eindelijk in ons hotel en nemen er het avondmaal.
Overnachting in het mooie BANK hotel.

Dag 8 : Kunming - Dali

We worden gewekt om 5 uur s' morgens, om 6 uur zijn we alweer op pad, we moeten de vlucht van 7u10 halen en vliegen dan naar Dali.

Bij aankomst rijden al even langs ons hotel, maar direct daarna bezoeken we het dorp **Xizhou**. Gelegen aan de westelijke oever van een groot meer 'Er Hai', wat we in de namiddag zullen bevaren.

In Dali en omgeving wonen de **Bai** (goed voor 80%) verder nog Yi en Naxi minoriteiten.

De Baivrouwen hebben een voorkeur voor blauw en rood en prefereren hun traditionele klederdracht boven moderne kledij. Ze dragen typische hoofdtoeien, ook als ze op het land aan het werk zijn.

Eerst bezoeken we de **tempel van het dorp Xizhou**.

Xizhou is een oude stad, waar de Bai-architectuur goed bewaard is gebleven. Tijdens de Ming-dynastie maakte Xizhou een grote bloeiperiode door, toen als gevolg van de bloeiende handel in thee met Tibet. Rijke theehandelaars kwamen naar dit gebied en bouwden hier hun tuinen en huizen van plezier.

Ondanks dat het zondag was, hadden de kinderen toch school, de zondagsschool. En bij het verlaten van de tempel, en bij het bezoek van het dorp verder, hadden ze net middag pauze.

In het dorp doen we verder nog 2 huisbezoeken en slenteren we verder door de soms smalle straatjes.

Dagelijks is er markt.

Na de lunch vertrekken we naar **Wase**, een vissersdorpje aan de noordoostkust van het **Erhai Meer**. Het weer is ons goed gezind en we maken een boottocht op het meer. Het op één na grootste meer van de provincie Yunnan.

Op het meer krijgen we een demonstratie van het vissen met aalscholvers, een techniek die door de Bai vroeger veel gebruikt werd. En het vissen met afgerichte aalscholvers is er niet alleen ten bate van de toeristen, zoals velen wel luidop zouden denken. Op bamboevlotten of smalle bootjes voeren ze over het water om zo voldoende vis te vangen. Hoewel toeristen er graag mee op de foto willen, zijn de aalscholvers hier niet alleen maar een leuke bezienswaardigheid. De vissers gebruiken ze nog steeds om vis te vangen. Ze houden ze in toom met een lijn om hun nek, die voorkomt dat ze de gevangen vis inslikken, maar die de vogels niet verstikt.

Uiteindelijk leggen we aan in Wase. We bezoeken er een tempel, of wat had je gedacht, eigenlijk een soort klooster. Maar het wordt leuker, want er is de mogelijkheid om met stokjes te spelen en dan maar hopen op het goede nummer. En dat de de toekomst rooskleurig voorspeld wordt.

Met de boot moeten we dan nog helemaal terug en met **paarden koetsjes** langs een hobbelig paadje tussen de rijstvelden naar de oude stad van Dali. Maar het duurde allemaal wat te lang en velen kregen medelijden met de paardjes die toch zoveel overgewicht (wij dan) moesten voorttrekken en kozen op het laatst om de weg verder te voet voort te zetten.

In het stadje hangt een ontspannen, ongedwongen sfeer. De hoofdstraat is de 'Fuxing Lu' met aan beide uiteinden de Qingpoorten, overblijfselen van de oude stadsmuur. Dali is nog steeds de hoofdstad van ruim één miljoen Bai. De vrouwen in hun witte blouses, blauwe vesten, blauwe schorten en gebloemde hoofdtoeien zorgen voor een kleurige toets in het straatbeeld.

We nemen uiteindelijk het avondmaal in het "**Old Wouden House**", maar voor toilet bezoek en een blik in de keuken moet je toch al een beetje geacclimatiseerd zijn.

Overnachting in het eenvoudige NEW ASIA STAR hotel.

Dag 9 : Dali -Lijiang

We worden gewekt om 6u30 en om 8u zijn we weeral op weg naar onze volgende bestemming. De bekendste bezienswaardigheid in Dali : de '**Drie Pagoden**', iets ten noordoosten van de stad. Onder de 'Langfengpiek' staan 3 elegante pagoden, bekend als de 'San Ta Si' (Tempel van de Drie Pagodes) of 'Chong Sheng Si' (Tempel van de Verheven Heilige). Eens behoorden zij tot het grootste tempelcomplex van de Dali-vlakte. Behalve een hal bleven alleen de drie pagodes behouden. De grootste van deze bakstenen pagodes (69m) dateert van de Meng-dynastie (649-903). Elk van de 18 verdiepingen is versierd met een witmarmeren boeddha. De twee kleinere pagoden van latere datum (10de eeuw) zijn achthoekig, iets meer dan 42 m hoog en hebben een koperen spits.

Onze eindbestemming vandaag is '**Lijiang**', gelegen ten noorden van Dali op 2600m hoogte. Maar eerst doen we de markt aan in '**Chaping**', zo'n 30 km van Dali. Op alle markten van deze streek heerst er een drukte van jewelste. Hier is de traditie van de oude matriarchale maatschappij bewaard gebleven en dus zijn het vooral de vrouwen die met luide stem hun goederen aanprijzen, beslissen over de aankoopprijs en dan het geld in ontvangst nemen. De bergbewoners dalen op hun pony's de heuvels af om hun dagelijkse inkopen te doen en brengen thee en geneeskrachtige kruiden mee. Maar hier in Chaping of is het Shaping vindt elke maandagochtend op een heuvelachtig weiland de grootste, meest gevarieerde en meest oorspronkelijke markt van de streek plaats. De markt dankt het kleurrijke karakter mede aan de prachtige geborduurde kleding van de Bai-marktvrouwen.

Er is onderweg weinig tijd voor stops, en de boer die oogste voort, r(l)ijst en r(l)ijst en .... r(l)ijst.

In oud '**Lijiang**', '**Dayan**' wonen ca. 50.000 Naxi, weer een chinese minoriteiten groep. De klederdracht van de vrouwen - die sinds eeuwen onveranderd is gebleven - bestaat uit een blauwe blouse en broek met daarover een blauwe of zwarte schort, waarbij de traditionele cape op hun rug de kosmos symboliseert. De Naxi's zijn waarschijnlijk afstammelingen van een Tibetaans nomadisch volk. Deze stad, Lijiang in het noorden van de provincie Yunnan is het centrum van de Naxi-minderheden.

In het oude stadsdeel heerst een heel eigen, aangename sfeer. In de wirwar van kleine steegjes en kanaaltjes verschuilen zich pareltjes van gebouwen die nog steeds zijn opgetrokken in de lokale stijl, met prachtige houten deurpanelen en verrassende binnentuinen. Verder smalle straatjes vol restaurantjes en een levendig marktplein. Vanuit de 'Vijver van de Zwarte Draak' stromen twee riviertjes door de stad, die haar hele oorspronkelijke plattegrond en traditionele bouwstijl heeft weten te bewaren. In de vlucht pakken we nog een tempeltje mee.

Dertig kilometer ten noorden van de stad Lijiang bevindt zich aan de Jinsha-rivier het 'Sneeuwgebergte van de Jadedraak' (Yulong Xueshan), dat als de belangrijkste bezienswaardigheid van dit gebied beschouwd wordt. De twaalf met sneeuw bedekte toppen reiken tot een hoogte van 5596 m en liggen meestal in de wolken. Het gebergte is vooral beroemd om zijn bijzondere flora en fauna. Men kan er meer dan 100 verschillende soorten notebomen, ongeveer 400 soorten kruiden en meer dan 300 verschillende azalea's en rhododendrons vinden.

We houden nog het avondmaal in het eenvoudige JIANGNA CHUNG hotel, het beste hotel van de oude stad (waar we ook s'middags noch hadden gegeten). S'avonds worden we verrast met een meer dan zeer professioneel optreden van de Naxi-minoriteiten in het 'plaatselijk Theater'. De Naximannen hebben een muzikale traditie. De muziek is ruim zeven eeuwen onveranderd gebleven. Het eigen orkest van Dayan treedt er s'avonds voor ons op, de **Dongba Dance and Music** (www.dongbagong.com). Overnachting in het hotel.

Dag 10 : Lijiang – Zhongdian

Na het ontbijt rijden we naar de noordelijk gelegen Tibetaans stad 'Zhongdian'. Onderweg houden wij af en toe halt om van de imposante panorama's te genieten. De 'Yulong Xueshan' blijft ons nog even gezelschap houden.

Verder volgen we de 'Gouden Zand Rivier', de bovenloop van de Yangzi-rivier.

De lunch nemen we in een lokaal restaurant in het plaatsje 'Waichoudong'. En niet alleen het weer maar ook het eten is beter dan verwacht.

De nieuwe weg naar Zhongdian is niet toegankelijk wegens wegverzakkingen en we nemen dan maar de oude. Vanaf nu is het alleen nog stijgen. Afgeschermd van de rest van de wereld door onherbergzame bergketens liggen er diepe valleien met bossen, uitgestrekte graslanden en kristalheldere meren die het thuisland zijn van de Tibetanen.

Even verder bezoeken we een dorp van de 'Yi-minoriteiten'. 'Tu Guan Yi'.

Er blijven nog ongeveer 600 Yi over. Zij hebben zich in verschillende plaatsen op de berg gevestigd. Ieder dorp bestaat uit een tiental families. We nemen een kijkje in een Yi-huis en een school om deze gemeenschap beter te leren kennen.

De Yi trouwen tussen de 9 en 19 jaar. De schooljufvrouw had verder mogen studeren en als wederdienst moet ze in het dorp nu voor 5 jaar les geven aan de lokale opgroeiende jeugd. In de winter is er geen school.

We zetten onze weg verder naar 'Zhongdian' ook bekend als 'Klein Tibet' en 'Shangri-La'. Eigenlijk is 'Shangri-La' een Tibetaans woord dat 'land van heiligheid en vrede' betekent. Shangri-La was ook een populair woord na de Tweede Wereldoorlog. Het werd toen gebruikt als naam voor veel liedjes, hotels en restaurants.

Aan de stoepa op de top van de heuvel zitten we al op 3225m hoog. **Zongdian** zelf op 3500m vertoont alle kenmerken van de Tibetaanse cultuur : gerst, jaks, lama's, kloosters, stoepa's, boterthee en gebedsvlaggen.

Zelfs vandaag de dag is het mysterieuze en betoverende Zhongdian nog altijd een verborgen en ongerept natuurlijk paradijs. Hier bevindt zich een land waar de ondoorgrondelijke kalmte zich harmonieus vermengt met steeds veranderende landschappen.

Meren die als spiegels over de verre landschappen verspreid liggen, lijken een inlegwerk van agaten op een emerald tapijt.

Drie met sneeuw bedekte bergtoppen – 'Meili, Baimang en Haba' - torenen majestueus uit boven het landschap waar de 'Gouden Zand-, de Mekong- en de Yangtze' rivier kriskras doorstromen.

De stad zelf Tibetaans/Chinees is gelegen op een groene hoogvlakte, die inmiddels snel uit haar voegen aan het barsten is door een toevloed van Chinese immigranten. Het grootste deel van de stad is nieuwbouw volledig daterend uit het laatste decennium.

In Zhongdian betrekken we onze kamer en nemen er eerst nog het avondmaal. We hebben de zuiderse temperaturen van de laatste dagen ingeruild voor temperaturen tegen het vriespunt, vooral wanneer de avond valt, zelfs ook nu in het restaurant van het hotel.

Maar de dag zit er nog niet op, en de bus brengt ons wat verder in Zhongdian naar een of andere **Tibetaanse woning** waar we worden vergast op een bonte avond in Eddy Wally stijl. De Tibetanen zijn zeer uitbundig in het feesten en als je erover tevreden bent kan je je gekregen schaal overhandigen aan de performer. Ik kreeg er in iedergeval hoofdpijn van, neen het was niet van de grote hoogte. Met alle chinezen maar ni met den deze (?)

Overnachting in het GUAN GUANG hotel.

Dag 11 : Zhongdian (Tibetaans : Gyeltang)

Na het ontbijt vertrekken tegen 8 uur voor een bezoek aan een **Tibetaans klooster** : "Song Zan Lin". De belangrijkste toeristische attractie in Zhongdian en het grootste Tibetaanse bouwwerk in de Yunnan provincie. Het klooster, dat eigenlijk meer het aanzicht heeft van een kloosterdorp, is een paar km buiten Zhongdian gelegen tegen een kleine heuvel en wordt omringd door weidse groene grasvelden met enkele boerderijen.

Wandel je bij de ingang van het klooster de lange centrale toegangstrap omhoog, dan kan je in adem nood geraken. Sommigen waren erop voorzien en hadden in ons hotel zuurstof flessen gekocht. Eerst kom je in een grote tempel waarin een overmatig gebruik van houtsnijwerk is verwerkt. Binnenin vind je een goudkleurige boeddha die zo groot is dat het beeld door drie tot vier open verdiepingen heen uittorent. Verder kan je in dit oude klooster nog heerlijk rondlopen in kleine maffe kamers en er in het schemerdonker de eeuwenoude geschiedenis opsnuiven van het nog overvloedig aanwezige stof.

De keuken was alleen toegankelijk voor de mannen.

Hier en daar worden inspirerende gebedsessies gehouden door de monniken, prevelen ze talloze gebeden en vervallen in mysterieuze gezangen.

Overall hoort men het opdreunen van de mantra's, magische formules waarmee de hulp en bescherming van de boeddhistische godheden opgeroepen wordt. Deze mantra wordt ook vaak in stenen gekerfd, die vlakbij heiligdommen en op de toppen van

eenzame bergpassen worden opeengestapeld. Door deze religieuze praktijken ook in het dagelijkse leven toe te passen hoopt een Tibetaan 'verdiensten' te verwerven voor een betere hergeboorte in een volgend leven en uiteindelijk..... het nirvana te bereiken.

Vroeger, voor de culturele revolutie waren er hier nog ruim 3000 moniken, nu nog slechts 900.

In de grootte gebedsruimte waag ik het toch om even te filmen, terwijl in heel het complex binnen niet mocht gefilmd worden. Boven de gebedszaal slaat een monnik herhaalde malen op een trommel, maar het lijkt er toch op dat hij moeite heeft om zijn lach in te houden.

Terug naar het centrum voor de lunch.

In de namiddag bezoeken we niet het **Shudumeer**. De weg ernaar toe was sinds 2 dagen afgesloten en het was nog tot april wachten tot die terug open was.

Als alternatief bezoeken we één van de omliggende **boerendorpjes van Zhongdian**. Met de hele familie wordt met man en macht gewerkt om koolzaad te oogsten. Binnen 2 weken is het hier immers winter.

De gastvrijheid is er enorm. Bij een van de woningen vragen we of we even mogen binnen gluren, en we worden zonder problemen rondgeleid in alle mogelijke kamers. Het huis is nog maar 4 jaar oud, en om het te bouwen hielp heel het dorp mee. Er is zelfs een gebedsruimte.

Als dagafsluiter doen we nog een wandeling door de **oude stad**. Dit oud Tibetaans stadsgedeelte is vollop in restauratie met haar stenen en houten huizen met binnenkoer, nauwe steegjes en zelfs enkele tempels. Er zijn al kleine hotels, voldoende kamer verhuur, restaurants en café's.

Er volgt nog een avondmaal in het hotel en de overnachting.

Dag 12 : Zhongdian - Kunming - Guilin

Na het ontbijt om kwart voor zeven, worden we overgebracht om 7u30 naar de luchthaven voor onze vlucht van 9u05 naar Kunming.

Kunming, de hoofdstad van de provincie Yunnan, is gelegen op een aangename hoogte van 2000 m in het tropische zuiden van China, waardoor het er minder warm en vochtig is dan in het laagland. Omdat de stad aan drie zijden door hoge bergen wordt beschermd, heeft de stad het hele jaar door een aangenaam klimaat. Er bloeien daarom altijd bomen en bloemen, en wordt Kunming de 'stad van de Eeuwige Lente' genoemd. De tulpen uit Amsterdam worden 'hier' gekweekt !

Na aankomst maken we een uitstap naar het noorden van de stad. Daar ligt de '**Yuan Tong Si**', een tempel uit de Tang-tijd, het grootste boeddhistisch complex in Kunming.

Vlakbij zijn er kraampjes waar er vooral wierookstokjes en kaarsen aan de man worden gebracht. Er zijn ook handlezers en toekomstvoorspellers.

De tempel dateert uit de 3de eeuw, onderging een volledige renovatie in de 14de eeuw en werd later meermalen gerestaureerd.

Het complex bestaat uit een hal, een theater, wandelgalerijen en een achthoekig paviljoen dat midden in een vierkante vijver staat. In de hal van de tempel achteraan staan 3 grote bronzen boeddhabeelden. Op de houten balken die het dak ondersteunen zijn draken afgebeeld.

We nemen eerst het middag maal in een of ander hotel, en zetten dan onze weg te voet verder door de stad.

Door de modernisering van de stad worden overal oude wijkjes gesloopt, zoals in vele Chinese steden overigens. Hier en daar is er nog wat van het oude Kunming zichtbaar, bijvoorbeeld op de lokale markt in de '**Changchun Lu**', die we bezoeken. Een bruisend winkeldistrict met oude winkels en huizen en een **plaatselijke dierenmarkt**. De straten zijn omzoomd door pittoreske huizen met 2 verdiepingen, houten gevels, marktstalletjes, winkels en theehuizen.

Sinds de Nieuwe Steentijd beheerste China de kunst van het zijde maken. De meesten hebben wellicht al gehoord van de zijderoute die vertrekt in China. Waarlangs het kostbare materiaal werd vervoerd naar het Midden-Oosten en het Romeinse keizerrijk.

Men neemt aan dat de productie van zijde teruggaat tot de 3de eeuw v.Chr. Eeuwenlang werd zijde als betaalmiddel gebruikt.

We bezoeken voor de liefhebbers "**Dibao Silk Products Co LTD of Kunming**".

Eerst krijgen we een exclusieve modeshow. Dan volgt de mogelijkheid om speciaal voor ons in promotie zijnde zijde dekbedden te kopen en uiteraard alle mogelijke kledingstukken in zijde, allé haalt die Visa maar al boven.

Lang kunnen we niet meer blijven want we moeten naar de luchthaven voor een vluchtje van 1u en 10 minuten tot **Guilin**.

Het is al donker wanneer het vliegtuig land. En het lijkt wel kerstmis met al die lichtjes, zelfs al bij het buitenkomen van de luchthaven.

Er mag hier niet worden geclaxsoneerd op straffe van boete, een of andere absurde gemeente wet, en doet men het maar met geflikker met de lichten. In China wordt ook veelal met grote lichten aangereden. Hoe de bestuurders daardoor niet verblind geraken is mij een raadsel.

Guilin met ruim een half miljoen inwoners, dankt haar naam aan de vele osmandusbomen, waarvan de bloesem (nu) in de herfst een bedwelmdende zoete caneelgeur verspreidt.

Maar wat meer opvalt is de hogere buitentemperatuur en de drukkende vochtigheid. Met zo'n 300 regendagen per jaar houden we het in dit sub-tropisch gebied wellicht niet droog.

Bij aankomst in het ROYAL GARDEN hotel nemen we aansluitend het avondmaal en uiteraard overnachting in het hotel.

Dag 13 : Guilin – Longsheng (长的省) – Sanjiang (圣江)

Na het ontbijt vertrekken we met de bus rond 8uur voor een tweedaagse excursie naar het noordwesten van de provincie Guangxi. Dit 'Land van de 90.000 heuvels' is een schitterend, bergachtig gebied waar mensen van verschillende minoriteiten wonen.

Guangxi heeft een klimaat dat typerend is voor Zuid-China en dat ideaal is voor een intensieve rijstteelt, terwijl ook tropische vruchten en groenten er goed gedijen. In sommige opzichten, gezien het eeuwenoude verzet tegen het centralistische gezag, is het verbazingwekkend dat deze regio niet radicaal verschilt van de rest van China. Maar doordat sommige minderheidsgroepen andere gelaatstreken of een andere lichaamsbouw hebben en soms anders gekleed gaan, is het overduidelijk dat u in China bent. China's grootste minderheidsgroep, de **Zhuang**, woont in Gaungxi. Ze zijn met ze'n 16.8 miljoen.

Onderweg wordt nog vollop rijst geogst.

In China is rijst het primaire middel van bestaan. Iedereen in China eet rijst. Een Chinees die het zonder zijn dagelijkse portie moet stellen, voelt zich niet op zijn gemak.

Rijst is geen veeleisend graan, dit gewas groeit op uiteenlopende soorten grond, met een hoge opbrengst in een relatief klein gebied. Voor Chinese kinderen is een kom rijst wat een bitorham is voor kinderen in het Westen.

We zetten verder koers naar de **rijstterrassen van Longsheng**. Maar na Longsheng is het nog even rijden naar het dorp **Ping An** om ze te kunnen zien, en alleen tegen betaling kom je het gebied binnen. In Longshen wonen Dong, Zhuang en Yao.

Gedurende 700 jaar hebben achttien generaties hieraan gewerkt. Deze rijstterrassen worden gerekend tot de grootste ter wereld! Al wie de moeite doet om een stukje van deze berg te beklimmen, wordt beloond – zelfs bij niet helder weer, zoals vandaag – met een adembenemend uitzicht. Maar je kan ook gebruik maken van tal vertegenwoordigde dragers. We hadden geen geluk met het weer en ook de rijst bleek enkele dagen terug geogst, zodat we geen goudgele terrassen te zien kregen.

We lunchen er in het lokaal restaurant.

De huizen zelf in 'Ping An' zijn van hout op palen met op de begane grond de stallen voor de varkens, koeien en kippen.

De traditioneel geklede **Yao** vrouwen volgen ons met de massa, om allerhande pluraria te verkopen. En hun aantal groeit constant aan, vermits blijbaar andere toeristen hadden afgehaakt. Deze Yao vrouwen laten echter ook tegen betaling uiteraard, zien hoe lang hun haar wel is. Alleen is niet alle haar van hun zelf. Ze kunnen zelfs een deel van hun haar afdoen, dat wellicht van hun oma's en/of moeder is. De staart en de kunststukjes worden daarna wederom mooi om hun hoofd gedrapeerd.

Maar we moeten dringend verder. De mist begint immers toch al sterk op te komen in deze 'Dragon Bone's' terrassen in Ping An. Verder moeten we nog naar het hospitaal van Longsheng met Martine die haar been verwonde tijdens de wandeling.

Van Longsheng zelf is het nog zo'n 80km tot **Sanjiang**. Maar we doen er 3uur over. De weg is erbarmelijk slecht, maar anders moeten we 7uur omrijden, en we kozen dus voor de kkkkkkkkkorttttte pijn.

Er is alleen maar tijd voor een plaspaauze onderweg en een borrel op de bus. Uiteindelijk arriveren we na achten in Sanjiang.

Waar de mensjes klein zijn omdat ze geen melkproducten gebruiken.

De accommodatie in ons hotel is eenvoudig, maar voor het avondmaal schuiven we aan in een bijna exclusief gebouwd restaurant voor onze touroperator. En er stonden zelfs f'l'ieten op het menu.

Overnachting in het SANJIANG hotel.

Dag 14 : Sanjiang – Guilin (桂林)

Sanjiang is hoofdstad van het autonome gebied van de **Dong-minoriteit** (ongeveer 90km ten noordwesten van Guilin). Sanjiang zelf is een tamelijk moderne stad en daarom zetten we direct na het ontbijt koers richting **Chengyang** (城杨), (20minuten buiten Sanjiang), eigenlijk een boeregat met toch nog 340 000 inwoners.

De Dong zijn van oudsher zeer vaardige houtbewerkers. De huizen in de dorpen zijn nog steeds van hout gemaakt volgens de traditionele architectuur. Ze hebben meestal drie verdiepingen en staan vaak tegen de heuvelwand aangebouwd.

De Dong zijn beroemd om hun zeer speciale constructies, naast trommeltorens zijn er ook grote waterwielen en de wind- en regenbruggen. De bruggen zijn overdekt en bevatten 5 paviljoenen, rustbanken en drie gebedsplaatsen. De grotere bruggen, zoals hier in Chengyang, zijn meer dan 80 meter lang en acht meter breed. Hier staat de indrukwekkendste wind- en regenbrug van de streek.

Na een bezoek aan de brug maken we een wandeling in een naburig dorp. We treffen er traditionele Donghuizen aan en de trommeltoren op het centrale plein. De huizen zijn meestal gebouwd zonder gebruik van spijkers.

Maar wat het meest opvalt, het is er heerlijk rustig. Ook de mensen lijken hier veel rustiger dan de mensen in andere gebieden.

Het lijkt hier ook of het leven een aantal decennia heeft stilgestaan (behalve voor de schotels voor tv-ontvangst).

In de dorpen wordt in de oogsttijd de rijst op hoge stellages gedroogd.

Je raakt er niet op uitgekeken. Elke keer zie je weer leuke taferelen. Mensen die aan het werk zijn in de velden, de ingenieus vervaardigde waterwielen voor het irrigatie-systemen met bamboo pijpleidingen, en leuke houten huisjes of schuurtjes tussen de terrassen.

De Klederdrachten en oude tradities van de Dong kan men het best bewonderen op de grote feestdagen, maar wij hadden meer geluk. Wegens aanwezigheid van Chinese hoge pieten, werd door de bewoners van het dorp een unieke en professionele show opgevoerd waar we ten volle konden van meegenieten. Op het laatste worden we dan nog getrakteerd op rijstwijijn, op de lokale manier gedronken.

We paseren nog het plaatselijk schooltje, maar op zaterdag is er geen school en spelen de kinderen alleen maar op de speelplaats.

Lunch is er terug in het **"Dong"familie restaurant** (exclusief voor ons alleen) en er zijn wederom 'flieten met lijst'.

In de namiddag (om 14u) rijden we terug naar **Guilin**. Een lange route overigens want we moeten eerst zuidwaard tot in **Liuzhou**. Daar heerst een ware verkeerschaos. Met zo'n 800 000 inwoners in de kern van de stad, en met de buitenwijken samen goed voor 3,2 miljoen inwoners. De stad zelf ligt in het centrum van het autonome gebied Guangxi, 130 km ten zuidwesten van Guilin, aan de Liu Jiang die de stad aan drie zijden omgeeft.

Verder is het nu nog alleen noordwaards tot in Guilin. (in totaal goed voor een 6 à 7 autobusplezier)

Avondmaal rond 20u30 tijdens een "Garden Night" show georganiseerd in het hotel, en overnachting (in het ROYAL GARDEN hotel voor de 2de maal).

Dag 15 : Guilin - Yangshuo

Na het ontbijt vertrekken rond 8u30 voor een spectaculaire **cruise op de Lirivier** (李河) naar het 80km zuidelijker gelegen dorp

Yangshuo. De boot vertrekt er om 9u30. En de tocht duurt tussen de 2 à 5 uur afhankelijk van de waterstand. In het regenseizoen moet men de boot gewoonlijk afremmen, maar nu mogen we blij zijn dat de boot niet vast loopt, vanwege de lage waterstand. Guilin, is uitgegroeid tot een van de druksbezochte steden van China dankzij het landschap van kalksteenheuvels die 300 miljoen jaar geleden uit de zee te voorschijn kwamen en veelvuldig zijn bezongen en geschilderd. Het landschap is uniek in de wereld.

Er is geen betere manier om de kalksteenheuvels rond Guilin te aanschouwen dan vanaf het dek van een van de bootjes die een tocht maken van de stad stroomafwaarts naar Yangshuo. De boottocht begint in Guilin zelf. De reis 83km in zuidelijke richting, vertrekt met een hele vloot vanuit het havengebied tussen de 'Jiefangbrug en de Xiangbi Shan'. Hele vloten van dubbeldekkerboten, volgeladen met toeristen (met vaste zitplaatsen) vertekken direct na elkaar. De Li rivier baant zich een weg door het hart van het gebergte.

Vanaf de boot hebt u een mooi zicht op de vreemde rotsformaties die dit gebied zo'n verlaten aanblik geven. Ook het leven op de rivier is heel interessant, met vissers op bamboevloten die aalscholvers de vangst laten binnenhalen. Handelaars op dunne vlotjes manoeuvreren zich naast die excursieboot en bieden op een halsbrekende manier fruit en T-shirts aan.

Langs de rivier doen ook vrouwen de was, zwemmen kinderen, baden waterbuffels en steken kleine veerbootjes de rivier over. Vanuit een weelderige, groene vlakte vol rivieren en meren stijgt een indrukwekkend karstlandschap op tussen de rijstvelden. Het is alsof we deel uitmaken van een klassiek Chinees schilderij...

Het karstlandschap vertoont fascinerende torens, soms met bijna loodrechte kliffen die oprijzen uit de vlakte.

Chinezen zien in elke berg een dier (we schijnen inmiddels een leeuw, drie kamelen, een olifant en een hond te hebben gezien), maar wij zien eerder een prachtige omgeving.

Dichters uit het verleden hebben voor de meest wonderlijke vormen namen bedacht als 'Verwachtingsvolle Echtgenoot', 'Magisch Schrijfpenseel', 'Machtige Leeuw Zittend op een Karper' en 'Kameel die een Rivier Oversteekt'.

Op het overdekte benedendek wordt de lunch geserveerd in de vorm van een buffet.

In Yangshuo eindigen de stroomafwaartse cruises vanuit Guillin.

Yangshuo ligt binnen een halve cirkel van steile heuvels op de westelijke oever van de Li.

De stad Yangshuo is net zo mooi gelegen als Guilin, maar veel minder druk. Aan het water daarentegen is het lawaaierig, met souvenirkraampjes en aalscholervissers die zich voor geld laten fotograferen. Voor het overige kan men er aangenaam rondwandelen, flaneren langs de plaatselijke bazaar op zoek naar allerlei snuisterijen of ontspannen op een terrasje.

Vanuit ons hotel ondernemen we **een fietstocht** langs de vele **mooie rijstvelden** van dit rijk landbouwgebied, waar naast rijst ook pinda's, suikerriet en tropische vruchten in overvloed verbouwd worden. Dit is het land van de waterbuffel en de puntige strohoeden. We bezoeken een **eerste hulp post** van het Rode Kruis, gelukkig was niemand gewond. De tocht gaat verder naar en door kleine dorpjes in het omliggende plateland wat met de boot niet bereikbaar is.

Ten zuiden van Yangshuo ligt de **Maanheuvel** (Yuèlian Shan), genoemd naar de maanvormige opening in de top.

We houden er even halt om bij te tanken.

In snelvaart gaat het dan terug richting hotel. Met een 15 km in de benen komen we aan rond 18u, gelukkig hadden we thuis al wat fietservaring opgedaan.

S'avonds eten we in het plaatselijke restaurant "**Mei You Café**" wat zoveel betekend als "Niet Hebben". Er wordt **slang geserveerd**, maar eerst moet de kop er nog af (gewoon met een schaar), drinken sommige van de groep slangenbloed als appetitief en wordt eerst ander chinees eten voorgeschoteld. De slang moet blijkbaar nogal lang koken en wordt op het laatst als slangensoep en als slangenmeat/vlees geserveerd. In de slangensoep, iets te veel kraakbeen vond ik en het slangenmeat toch te fel gekruid waardoor we eigenlijk de smaak niet echt konden ervaren, maar misschien had het ook geen smaak ?

En dan is er s'avonds nog voldoende tijd voor soevenierjagers, waarvoor Yangshuo een ware paradijs is. Maar vooral afdingen is de boodschap als je meer waar wil krijgen voor je geld.

Overnachting in het PARADISE hotel.

Dag 16 : Yangshuo - Guilin - Macao

Eindelijk kunnen we nog is lang uitslapen en vertrekken tamelijk laat vond 10u30 naar Guilin. Ondanks dat moesten we toch nog wachten op enkele soevenierjagers in de groep die nog geld te veel hadden, of soeveniers te weinig.

Vanuit Yangshuo is het zo'n 2 uur rijden (83km) terug naar Guillin.

Ondanks het mistige weer brengen we toch een bezoek aan **Yaoshan** (姚撞人).

Deze berg is met zijn 909 meter de hoogste van de omgeving.

Een kabellift brengt ons naar de top. Tijdens deze tocht omhoog zie je het droomlandschap onder je voorbijgliden.

Dit karakteristiek landschap, dat in zijn soort uniek op de wereld is, is het gevolg van miljoenen jaren ontwikkeling van de aarde. De zee kwam ooit tot hier en in dit gebied hoopte de schelpkalk zich op. Darna kwam de aardkorst omhoog, de kalklagen braken door en veranderden van structuur.

Door de grote neerslag (1900 mm per jaar) werd het zachte kalksteen uitgehold en door erosie afgerond.

Het hele landschap met alle suikerbroden, zoals de lokale bevolking de karstbergen noemt, ligt aan je voeten.

En ook hier krijgen we de mogelijkheid om via een snellere roetsjbaan de berg af te dalen, een deel van de groep en ook ik doet daar dan ook aan mee.

Tussen de rijstvelden vindt je af en toe chinese grafstenen, niet onderhouden, maar wel mooi om te zien.

Maar vooral onder de bergen hier zijn chinese graven te vinden.

Feng Shui (Wind en Water) is een stelsel van traditionele spirituele wetten die worden toegepast om geluk aan te trekken en ongeluk af te wenden. Degenen die serieus rekening houden met Feng Shui, raadplegen een deskundige op dit gebied, een Feng Shui-meester, bij het ontwerpen van gebouwen, het vaststellen van belangrijke datums en de inrichting van woning of kantoor. Aan de voet van deze bergen werd veel Feng Shui toegeschreven, vandaar dat er zovelen begraven willen worden.

In Guilin nemen we wat later dan normaal de lunch.

Eeuwenlang zijn parels de onmisbare tooi van de adel geweest, met name van de keizers. De meeste parels die worden verkocht, zijn zoutwaterparels uit het zuiden, die in zilverlipoesters worden gekweekt.

Bij het **Ziyuan South China Pearl** center is er eerst een uitleg waarom hun parels de beste zijn en krijgen we een mode show of beter 'de show van Chinese parels' ?

Uiteraard kan je de kleinoden achteraf kopen, wanneer ze zijn verwerkt in oorkingen, hals en armbanden.

Na dit bezoek rond 16u40 worden we overgebracht naar de luchthaven voor onze vlucht van een uurtje naar de vroegere Portugese kolonie, **Macao**, bekend om zijn casino's.

Aansluitend nemen we het avondmaal om acht uur. Overnachting in het HYATT hotel.

Dag 17 : Macao (澳门)

Na een stevig ontbijt trekken we om 8u de stad in. Het kleine 4 km lange schiereiland ligt aan de westkant van de Parelrivier en is verbonden met het Chinese vasteland. Voor Macao liggen de eilandjes **Taipa** en **Coloane**. Taipa is met Macao verbonden via twee prachtige boogbruggen.

Portugese zeevaarders die op zoek waren naar de kruiden eilanden op de Chinese zeekust belanden in 1514 op de Chinese zuidkust. Ze probeerden aanvankelijk maar tervergeefs in de Chinese handelsmarkt door te dringen. In 1557 kregen Portugese handelaren een vestiging op het schiereiland Macao toegewezen, vanwaaruit een levendige tussenhandel mogelijk was. Sinds 20 december 1999 valt Macao echter weer onder de soevereiniteit van China. Macao is een smeltkroes van Portugese invloeden en Chinese culturele elementen, met 470 000 inwoners.

Tegenwoordig bestaat 95 procent van de bevolking uit Kantoneesprekende Chinezen : de rest is voor het merendeel Portugees. Men is bezig om van de eilanden Taipa en Coloane één eiland te maken, wat ruimte maakt voor de nieuwe nationale luchthaven van Macao en het grondgebied met 20 % vergroot.

We nemen een kijkje in de **A-Ma tempel**, gewijd aan de 'Godin van de Zee', aan de voet van de 'Barra Hill'. Een heuvel bij de ingang van de binnenhaven. Het heiligdom, de oudste tempel in Macao zou dateren van de Mingdynastie (1368-1644). Het oudst bewaard gebleven deel van het complex is het paviljoen recht van de ingang.

We bezoeken verder de indrukwekkende ruïnes van **de Sint-Pauluskathedraal**, een kerk die de jezuïeten er in 1602 hebben laten bouwen. In 1835 werden de kathedraal door een tyfoon , gevolgd door een grote brand grotendeels verwoest. Het enige dat gespaard bleef was de gigantische trap ervoor en de rijk gebeeldhouwde voorgevel in barokstijl.

Even ten zuid-oosten van de kerk ligt het **Fort Monte**, tegen een heuvel. Dit historische fort werd in 1626 door jezuïeten voltooid ter bescherming van de stad, onder andere tegen invallen van de Hollanders. Maar wegens onderhoudswerken bleek de poort voor ons gesloten.

Het is bewolk, maar toch 29°, het is hier tropisch en dus erg vochtig. Onze bus heeft zelfs zetels overtrokken met plasiëk omdat anders vochtigheid door transpiratie niet opdroogt en schimmel zou veroorzaken.

Langs sommige boulevards staan koloniale, pittoreske gebouwen, elk met hun eigen geschiedenis.

Largo de Senado is een plein met Portugese huizen, bankjes en een fontein. Dit plein bezit een mozaïke straatbetegeling.

Tegenover het plein ligt het Leal Senado, het oude senaatsgebouw uit 1875. Vanuit de hal van dit gebouw leidt een trap naar een kleine tuin. De muren langs de trap zijn ingelegd met typische Portugese, blauwwitte tegeltjes.

In het eigenlijke centrum is het druk en erg lawaaiig.

En we bezoeken ook het **stadsmuseum**, best wel interessant. Op het dak heb een goed overzicht over de stad.

Aan de kant van de 'Avenida de Almeida Riberio' staat de **São Domingo** kerk. Het gebouw, dat in christelijke-orientaalse stijl is opgetrokken is één van de oudste en beroemste kerken van Macao. Maar we kwamen er eigenlijk voor het uitzicht op de stad.

Lunch nemen we in een lokaal restaurant "**Cozinha Pinocchio**" op het eiland Taipa. "Geen chinees" voor de afwisseling.

Wie dwalen nog even rond aan de waterkant, men waant er zich in het Portugal van decennia geleden. Pastelkleurige, vervallen Zuid-Europese villa's domineren het straatbeeld. Men is vooral aan het renoveren, alle oudere woningen worden opgeknapt, alles moet klaar zijn tegen de olympische spelen van 2008.

Aan het casino "**Sands**" bevindt zich ook de '**Gouden Lotus**', het symbool van Macao. Het casino Sands is op dit ogenblik de "place to be", de investering van het casino was op 10 maanden terugbetaald. Naar Macao komen jaarlijks 17 miljoen bezoekers, maar meestal s' nachts, "goktoeristen".

Er zijn wel 35 casino's. Er is geen hotel zonder casino en geen casino zonder hotel.

Als dag afsluiter trekken we naar de **Macao tower**. De toren zelf zo'n 338m hoog. Onderaan zijn er witte tijgers te zien, maar het spectaculairste uitzicht krijg je op de 65ste verdieping. Door gelazen tegels kan je naar beneden kijken. Eén verdieping hoger kan je buiten zoals ik en nog 4 anderen van de groep waagden, een **sky-walk** ondernemen op 250m hoogte boven de begane grond. Maar het leek eerder op een fotoshoot.

Avondmalen doen we in het hotel. De liefhebbers kunnen 's avonds hun geluk beproeven in één van de beroemde casino's, wij kozen voor platte rust, die hadden we meer dan nodig. Overnachting in ons hotel.

Dag 18 : Macao – Hongkong (香港) - Munchen

Na een vroeg ontbijt 7u15 vertrekken we naar de haven rond 8uur, waar we plaatsnemen in een **jetboot naar Hongkong**.

Op minder dan een klein uurtje leggen we aan in Hongkong (Xianggang) bij de 'Macao Ferry terminal'. De boot heeft bij het aanleggen een enorme deining.

Deze voormalige Britse kroonkolonie en stadstaat valt sinds 1 juli 1997 weer onder Chinese heerschappij. Hiermee kwam een eind aan een periode die begon 1841, toen Groot-Brittannië Hongkong Island innam. Vanwege de één land , twee systemen politiek van China behoudt Hongkong waarschijnlijk een grote mate van onafhankelijkheid wat betreft interne aangelegenheden. Enkele jaren geleden was het contrast tussen Hongkong en de Volksrepubliek China opvallend. De verschillen zijn nu wat afgezwakt, niet omdat Hongkong meer op China is gaan lijken, maar omdat bepaalde delen van China meer op Hongkong zijn gaan lijken.

Bijna niets is oud in Hongkong. Deze waanzinnige moderniteit geeft de voormalige kolonie een grote aantrekkingskracht. Hongkong ligt op de zuidoostkust van China. Het gebied bestaat uit 'Hongkong Island', 'Kowloon' en de 'New Territories', plus nog zo'n 235 eilanden . Met een inwonertal van bijna 6 miljoen op een oppervlak van iets meer dan 1100 km² is het zeer dicht bevolkt.

Hongkong's meest bezochte attractie is de **Victoria Peak** (维多利亚峰顶). En dat is dan ook het eerste dat we bezoeken. We nemen de **Peak Tramway**, een kabeltramlijn tot de top. Voor de ingebruikname van deze kabeltram in 1888 werden de koloniale elite per draagstoel naar de top gevoerd. De Peaktram kan 80 mensen tegelijk vervoeren en brengt je in 8 minuten in een hoek van 45° omhoog van het vertrekpunt (tegenover het Amerikaanse consulaat) naar de 'Oak Tram Terminus' 397meter hoog.

Vanaf **Victoria Peak** hebben we een prachtig uitzicht over de beroemde **skyline** van deze stad. Vanaf een platform heb je een adembenemend uitzicht van een groot deel van Hongkong-eiland, Victoria Harbour, Kowloon, de New Territories en naar het westen toe, enkele eilanden.

Het hoogste punt van Hongkong ligt nog 1,5km ten noordwesten van de Upper Peak, op 554m. Daar bevindt zich de echte Victoria Peak.

In Hongkong woont een onontwarbare kluit mensen, rassen en verschillende klassen door elkaar heen. Ellende en rijkdom bestaan naast elkaar. Het zakendoen op grote schaal vindt plaats naast de sluikhandeltjes op de armste markten. De meest efficiënte en modernste industrieën functioneren naast de ordeloze bedrijvigheid van kleine ambachtslieden.

Terug beneden streken we even de benen aan het **Hong Kong Convention en Exhibition Center** op **Harbour Road**, aan de noordzijde van het Hongkong eiland. We hebben er een mooi zicht op **Victoria Harbour**, waar voortdurend activiteit heerst. In- en uitgaande schepen, oude Chinese jonken met fraaie zeilen (?), verschillende soorten veerboten, containerschepen, sleepboten, politiescheepjes en alle type plezierboten varen kriskras door elkaar. Aan de overzijde ligt **Kowloon**. Het Convention Centre is ook de plaats waar de overdracht gebeurde op 1 juli 1997.

Het is stillaan tijd voor de lunch. Die nemen we op de 62 ste verdieping in een ronddraaiend restaurant : "**R66**" **Hopewell Centre** ,183 Queen's Road East, Hong Kong. Met een 360° haven zicht. Buffet a volonté, en je hoeft er niet per sé chinees te nemen, maar het kan.

In de namiddag hebben we nog enkele **vrije uurtjes** om te shoppen of om deze boeiende stad verder te verkennen.

Wij kozen voor **shoppen in de mall** onder het **The Royal Pacific hotel**. (we kregen er voor enkele uurtjes een kamer toegewezen). The Royal Pacific is gelegen aan de 'Canton road' op het eiland 'Kowloon', vlak tegen Victoria Harbour, tegenover Hongkong eiland en aan de 'Ocean Terminal' van de 'Star Ferry Pier'.

We eindigen in de **Safari-bar** van The Royal Pacific, om in schoonheid afscheid te nemen van een wel heel indrukwekkende reis en niet in het mist van Hongkong zelf.

Om 18u30 vertrekken we naar de hypermoderne Hongkong International Airport, op 'Chek Lap Kok', 34km buiten het centrum van Hongkong voor onze terugvlucht van LUFTHANSA naar München. Avondmaal aan boord.

Dag 19 : Munchen - Brussel

Aankomst te Munchen in de vroege ochtend en aansluitend doorverbinding per lijnvlucht van LUFTHANSA naar Brussel. Tijdens de ochtend aankomst op de luchthaven van Brussel Nationaal.

***** THE END *****

(末端)

Bibliografie :

Reisprogramma Anders dan Anders 2005

Reisgids/begeleider Olivier (AdA)

Reisgids Expert China, editie 2000, De perfecte reisgenoot

Reisgids Thomas Cook China, editie 2003 (Kosmos Reisgidsen)

Inside Guide China, editie 2001

Inside Guide Beijing, editie 1989

China, Kunstroutes door het Rijk van het Midden, Cantecler kunst reisgidsen, editie 1991

De verboden stad, Atrium Cultuurgidsen, editie 1989

Gazet Van Antwerpen, 13 nov. 2005

Awakened Qin's Terra-Cotta Army editie 2001

www.reisomdewereld.nl/noordoostazie/chinav2.html

www.traveljunkies.nl/wereldreis/china/

users.edpnet.be/reislust/Verslagen/2001%20China/2001_China_grensgebieden.htm

www.wereldreis.nu/

www.bumbabuma.nl/reizen/China06.php

www.geledraak.nl/gastpagina5/yangshuo_travel.html